

Memo 1: de toenemende rol van de rechtspraak

De meerderheid voor het plan Elst Centraal is onlangs nog herbevestigd in de gemeenteraad en zelfs met een stem toegenomen. Toch is er nu een rechtsprekend college, dat een bepalende rol dreigt te krijgen in onze lokale planvorming. Dat is mooi, ter bescherming van belangen, maar toch wel opmerkelijk.

We zien al jaren een uitbreiding en versterking van de uitvoerende macht. Daar komt de uitbreidende macht en reikwijdte van allerlei vormen van rechtspraak bij. Uit democratisch oogpunt zitten daar bedenkelijke kanten aan. In juridische procedures wordt door experts en juristen gegoocheld in een taal, die alleen voor de specialisten zelf (en de rechters) nog te volgen valt.

Het gevolg hiervan is dat rechters niet meer beoordelen over wat er mag en niet mag volgens de wettelijke regels, maar oordelen over de vraag wat er moet gebeuren. Een beperkte functie van uitleggen en interpreteren van wettelijke regels, is zo uitgegroeid tot het overheersen van de klassieke taak van de politiek, n.l. dat de gekozenen bepalen wat er moet gebeuren.

Dat is zorgelijk. In de eerste plaats is ook het recht maar beperkt toegerust om sociale problemen op te lossen. In Overbetuwe hoeft men niet lang een voorbeeld te zoeken: het conflict aan de Rijksweg Zuid zal iedereen invallen. In de tweede plaats is de terugvaloptie op de rechter te zien als een ondermijning van de verantwoordelijkheid die de politiek heeft en moet nemen voor de oplossing van geschillen. De houding “dit is het besluit en als het je niet bevalt, ga je maar naar de rechter”, staat op gespannen voet met de taak van het openbaar bestuur, eerlijke belangenafweging, oplossen van problemen, rechtvaardig regelen van geschillen.

De wereld “juridificeert”; dat is geen simpel op te lossen probleem. Maar deze beschouwing is hier relevant, omdat het nu wel aan ons is om te besturen. In grote lijn is het oordeel van de Raad van State aan te duiden als procedureel en niet als materieel. Het belang van de kritiek is daarmee niet ontkend, maar het betekent niet dat het een fout plan is.

Wij zullen nu moeten besturen. Dat betekent dat het College aan de raad een uitgewerkt voorstel doet, hoe het verder moet. Dat lijkt ons het goede dualisme. Het College stelt zich niet altijd dualistisch op, maar de huidige situatie vraagt er om dat het College ruiterlijk verantwoordelijkheid neemt, maar ook een helder voorstel doet hoe uit de problemen te komen.